

Автор доказывает, что использование интерактивных технологий в учебном процессе ВУЗа улучшает компетенцию выпускника и приближает ее к европейским стандартам. В статье рассмотрены направления качественного контроля умений и навыков будущего учителя на учебных занятиях в процессе использования интерактивных технологий.

Ключевые слова: интерактивные технологии, будущие учителя, контроль умений и навыков, учебный процесс.

The author proves, that using the interactive methods of studying stimulate structural and critical thinking; develop communicative abilities and skills for opening students' creative possibilities. The main aim of these educational technologies will be to increase the efficiency of the professional formation of students.

Keywords: interactive methods, future teachers, control abilities and skills, the educational process.

УДК : 378.013+372+371.94+153.9

К.О. Мулик
м. Одеса, Україна

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНОСТІ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Актуальність дослідження полягає в тому, що метою модернізації освіти є підвищення професійного рівня підготовки педагогічних кадрів.

Постановка загальної проблеми, що аналізувалася, пов'язана з тим, що в процесі підготовки майбутніх учителів формування їхньої професійної майстерності, розвиток їхніх здібностей, набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку національної освіти. Сучасне суспільство вимагає від вищих педагогічних навчальних закладів формування таких учителів, яким притаманні педагогічна майстерність, творчий підхід до роботи, наявність експресивних здібностей.

Метою роботи є визначення основних критеріїв сформованості експресивних здібностей у майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних публікацій засвідчив, що питання професійної підготовки вчителів розглядалося багатьма науковцями (В. Сластьонін, О. Цокур, З. Курлянд, А. Богуш, О. Чебикін, Б. Теплов, Є. Барбіна, Л. Добровольська, С. Яремчук, О. Булатова), які вивчали певні аспекти цього напряму, але не в повній мірі приділяли увагу експресивним здібностям учителя. Водночас експресивні здібності, під якими ми розуміємо здатність зрозуміти і чітко виражати свої думки і почуття в мовленнєвій формі, за допомогою виразної міміки і пантоміміки, елементів артистичних здібностей, сприяють більш ефективній педагогічній взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, встановленню довірливих стосунків між учителями, учнями, батьками тощо, створюють мажорну атмосферу навчання і виховання і, врешті решт прискорюють процес досягнення педагогічної майстерності.

Розглядаючи проблему формування експресивних здібностей у майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін, у процесі нашої експериментальної роботи ми визначили основні критерії сформованості експресивних здібностей.

Критерій – ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило думки, оцінка. [8, с.157].

Критерій (від грец. *kriterion*) – істотна, відмінна ознака, на основі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь. З. Курлянд визначає критерій як необхідну та достатню умову вияву або існування якогось явища чи процесу; вважає, що розгляд будь-якої досліджуваної величини повинен включати в себе не тільки її ознаки, а й критерії, які визначають вираженість тієї чи іншої ознаки, а й критерії в розглядуваному процесі або явищі [7, с. 9].

Поняття «критерій» є найширшим, найбільш узагальненим; це мірило, на основі якого здійснюється оцінка (будь-якого) об'єкта, за ознаками, що дають можливість судити про його

стан і рівень розвитку. Критерії конкретизуються в показниках.

Критерії і показники якості навчальної діяльності – сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям [4, с.434].

Відтак, критерій – це поняття ширше, аніж показник, отже, можлива ситуація, коли при одному критерії існує ціла система показників. Водночас критерій і показник тісно взаємопов'язані: науково обґрунтований вибір критерію значною мірою обумовлює правильний вибір системи показників і, навпаки, якість показника залежить від того, наскільки він повно й об'єктивно характеризує прийнятий критерій.

Однією з найважливіших вимог до педагогічного експерименту є визначення критеріїв тієї властивості, на вивчення якої спрямоване дослідження [1, с. 40].

Критерії і показники якості навчальної діяльності – сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям [1, с.434].

Виходячи з того, що процес психолого-педагогічної підготовки майбутніх майбутніх учителів гуманітарних дисциплін, є тривалим, та продовжується на протязі всього життя, система критеріїв і показників має враховувати динаміку такої підготовки. Тобто, як зазначає В. Беспалько, критерій має бути адекватним тому явищу, виміром якого він є, отже в ньому повинна бути чітко відтворена природа вимірювального об'єкту і динаміка змін, що відтворюється критерієм явища [2, с.61].

Тому означені критерії мають надавати можливість визначити рівень психолого-педагогічної підготовки у фахівця на досліджуваній момент часу, та відслідковувати її зміну на різних етапах професіоналізації майбутнього вчителя, діагностуючи рівень розвитку особистості.

Аналіз понять, які стосуються формування експресивних здібностей у майбутніх учителів гуманітарних дисциплін в процесі їх професійної підготовки, дозволив виокремити 3 критерії сформованості цієї здібності фахівця:

1. *Когнітивний критерій* – характеризує систему знань про експресивні здібності, що дозволяють здійснювати ефективну професійно-педагогічну діяльність. Наявність знань про сутність і структуру експресивних здібностей дозволяє ефективно організувати комунікативну діяльність і допомагає побудувати взаємини в залежності від поставлених педагогічних завдань.

2. *Мотиваційно-операційний критерій* – відображає усвідомлення необхідності застосування у професійній педагогічній діяльності експресивних здібностей. Дуже важливим в процесі професійної підготовки майбутніх учителів є постійне підтримування інтересу студентів на самому занятті та мотиваційне забезпечення навчального процесу в цілому.

3. *Емоційний критерій* – віддзеркалює вміння контролювати власні психічні та емоційно-вольові процеси, здатність виразити та передати необхідні емоції, думки, відчуття. Використання в мовленні метафор, фразеологізмів, крилатих фраз – все це збагачує нашу мову і допомагає виразити думки і відчуття, сприяють посиленню виразності. На думку Ф.М. Гоноболіна, в педагогічній роботі істотну роль відіграють міміка і інші форми поведінки, і навіть зовнішній вигляд учителя [3]. Така невербальна комунікація відображає ставлення до сказаного і служить економії мовлення.

Кожний критерій оцінювався за показниками. Показник – це ознака, що дає можливість виокремити найбільш суттєві аспекти педагогічної діяльності та надавати їм адекватну оцінку [5, с. 251].

Показники критеріїв характеристики рівня сформованості експресивних здібностей майбутніх учителів гуманітарних дисциплін:

1. Когнітивний критерій:

- знання про психолого-педагогічні особливості спілкування;
- знання про сутність експресивних здібностей та їх структуру;

– знання про особливості процесу взаємодії з учнями під час педагогічного спілкування;

2. Мотиваційно-операційний критерій:

– прагнення до нових знань щодо розвитку педагогічних здібностей, бажання саморозвитку;

– прагнення до стабільності емоційного стану;

– здатність організувати контакт з учнями шляхом оперування комплексом невербальних проявів;

3. Емоційний критерій:

– здатність перевтілюватися, «відчувати» партнера, його настрій;

– здатність виражати та передавати необхідні емоції за допомогою виразного мовлення;

– здатність виразити свій емоційний стан за допомогою міміки та пантоміміки.

Зв'язки визначених критеріїв, їхніх показників і методів діагностування подано в таблиці.

Таблиця 1

Критерії, показники рівня сформованості експресивних здібностей і методи їх діагностування

Компоненти експресивних здібностей	Критерії	Показники	Методи діагностування
Проектувальний	Когнітивний	– знання про психолого-педагогічні особливості спілкування; – знання про сутність експресивних здібностей та їх структуру; – здатність спроектувати процес взаємодії з учнями у процесі педагогічного спілкування.	тест «Визначення рівня комунікативності» (В.Ряховський) опитувальник «Обізнаність студентів про сутність і структуру експресивних здібностей.» тест «Чи умієте ви впливати на інших?» (Р. Райтарова)
Організаційний	Мотиваційно-операційний	– прагнення до нових знань щодо розвитку педагогічних здібностей, бажання саморозвитку; – прагнення до стабільності емоційного стану; – здатність організувати контакт з учнями шляхом оперування комплексом невербальних проявів.	методика «Пізнавальна потреба» (В. Юркевич) тест «Чи вмієте Ви контролювати себе?» (М. Снайдер) тест «Чи розумієте ви мову міміки?»(С. Ковальов)

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у визначенні рівнів сформованості експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін і визначенні методики їх діагностики.

Література:

1. Белинов В.А. Организация педагогического эксперимента в образовательных учреждениях: Методологические рекомендации./ В.А. Белинов. – Магнитогорск: МГПИ, 1998. – 40 с.
2. Беспалько В.П. Элементы теории управления процессом обучения. Часть II. (Измерение качества процесса обучения). / В.П. Беспалько – М.: Из-во «Знание», 1971. – 72с.
3. Гоноболин Ф.Н. О некоторых психологических качествах личности учителя. / Ф.Н. Гоноболин.- М., 1975. – 112 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад.. пед. наук України; головний редактор В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с. С-434

5. Колбіна Л.А. Подготовка майбутніх учителів початкової школи до формування соціально-ціннісних орієнтацій у молодших школярів. – Дис...канд.пед.наук.13.00.04/Л.А.Колбіна. – Од.: ПДПУ ім..К.Д.Ушинського, 2008. – 306 с.
6. Курлянд З.Н. Развитие педагогических способностей студентов пед.вузов как средство совершенствования их профессиональной подготовки. – дисс. на соиск. ученой степени канд. пед. наук./ З.Н. Курлянд. – Од. 1985. – 158 с.
7. Курлянд З.Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: Начальний посібник. / З.Н. Курлянд ОДП. – Одеса, 1995. – 106 с.
8. Педагогический словарь. – М.: Издательство АПН.,1960,Т2.–564 с.

У вимогах з дисциплін психолого-педагогічної підготовки вказується, що фахівець зобов'язан володіти уміннями психолого-педагогічної діагностики, умінням проектування, реалізації, оцінювання та корекції освітнього процесу. Що стосується вчителя суспільно-гуманітарних дисциплін, то він повинен уміти граматично, лексично, стилістично правильно, психологічно розкуто викладати свої думки, вести бесіду, володіти мовленнєвими засобами, спрямованими на залучення уваги слухачів, на забезпечення зворотного зв'язку. Для здійснення цієї діяльності необхідні спеціальні здібності, що включають у свій склад уміння передавати знання цікаво, точно та образно, уміння говорити експромтом, здатність розуміти учня. Ми розглядаємо ці здібності як експресивні здібності, формування яких дозволяє ефективно здійснювати навчально-виховний процес і сприяє підвищенню рівня знань. В даній статті визначаються основні критерії сформованості експресивних здібностей у майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: критерії, експресивні здібності, професійна підготовка.

Учитель общественно гуманитарных дисциплин должен уметь грамматически, лексически, стилистически правильно, психологически раскованно выкладывать свои мнения, вести беседу, владеть мовленнєвими засобами, направленными на привлечение внимания слушающих, на обеспечение обратной связи. Для осуществления этой деятельности необходимы специальные способности, которые включают в свой состав умение передавать знание интересно, точно и образно, умение говорить экспромтом, способность понимать ученика. Мы рассматриваем эти способности как экспрессивные способности, формирование которых позволяет эффективно осуществлять учебно-воспитательный процесс и способствует повышению уровня знаний. В статье определяются основные критерии сформованности экспрессивных способностей у будущих учителей общественно - гуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: критерий, экспрессивные способности, профессиональная подготовка.

The teacher of socially humanitarian disciplines should be able grammatically, psychologically spread the material, the opinion, to conduct conversation, to own the means of speech directed on attraction of students' attention, for feedback maintenance. Special abilities which include in the structure ability to transfer knowledge interestingly, precisely and figuratively are necessary for realisation of this activity, ability to extemporise, ability to understand pupils. We consider these abilities as the expressional abilities which formation allows to carry out effectively teaching and educational process and promotes increase of knowledge level. In the article the basic criteria of expressional abilities formation of the future social - humanitarian disciplines teachers are defined.

Keywords: criterions, expressional abilities, professional training.